

Ali Smith

SYKSY

Kosmos

Ali Smith

SYKSY

Kosmos

Lainaukset

Aldous Huxley: Uljas uusi maailma, suom. I. H. Orras
Ovidius: Muodonmuutoksia, suom. Alpo Rönty
Charles Dickens: Kaksi kaupunkia, suom. Helka Varho
Sue Tate: Pauline Boty – Pop Artist and Woman, suom. KD
Nell Dunn: Talking to Women, suom. KD

Suomentaja on saanut tukea Suomen Kulttuurirahastolta.

Englanninkielinen alkuteos *Autumn*

Copyright © Ali Smith, 2016

All rights reserved

Suomenkielinen laitos © Kristiina Drews ja

Kustannusyritys Kosmos 2022

ISBN 978-952-352-133-9

Kannen suunnittelu: Anna-Mari Tenhunen

Kannen kuva: Eeva Karhu

***KOSMOS**

Painettu EU:ssa

Gilli Bush-Baileylle
nähdään ensi viikolla

ja Sarah Margaret
Sitkeä monivuotinen Woodille

Syksyn jälkeen tulkoon kevät uudestaan
ja jääköön talvi tulematta kokonaan!

WILLIAM SHAKESPEARE: MYRSKY
SUOM. MATTI ROSSI

Jos maaperän eroosio etenee nykyistä vauhtia,
Britannialla on jäljellä enää 100 satokautta.

THE GUARDIAN, 20. KESÄKUUTA 2016

Ruohonvihreinä lepäsimme viljapellossa,
auringonpaisteessa

OSSIE CLARK

Jos osani on olla onnellinen täällä sinun kanssasi –
kuinka lyhyt on pisinkin elämä.

JOHN KEATS

Hajota minut hellästi

W.S. GRAHAM

1

Se oli aikakaudesta pahin, se oli aikakaudesta pahin.

Taas kerran. Sellainen maailma on: se hajoaa, keskus pettää, niin on aina ollut, niin tulee aina olemaan, se on sen luonto. Nyt rantaan huuhtoutuu vanha mies. Hän on kuin puhjennut ja ompeleistaan revennyt nahkapallo, sellainen joita potkittiin sata vuotta sitten. Merenkäynti on ollut rajua. Se on riisunut häneltä paidan; yhtä alaston kuin saapuessani tähän maailmaan, kuuluvat sanat päässä jota hän kääntää kaulan varassa, mutta se tekee kipeää. Yritä siis olla kääntämättä päätäsi. Mitä täällä suussa on, soraako? Se on hiekkaa, sitä on kielen alla, hän tuntee sen, kuulee kuinka se rahisee hampaissa, laulaa omaa hiekkalauluaan: vain pieni hiekanjyvänen, sisääni kätken kaikkeuden, jos kaadut maahan, ihon alla olen pehmoinen, auringossa kimmellän, puhurissa pöllyän, pistä posti lasipulloon, minusta on tehty se, laske pullo

laineille, olen kaikkein vaikein jyvä saada laariin
saada laariin
laulun sanat haipuvat pois. Väsyttää. Suussa ja
silmissä on hiekkaa, viimeisiä jyviä tiimalasin kaulasta.
Daniel Gluck, sinun onnesi on lopultakin valunut
tyhjiin.

Hän raottaa toista umpeen muurautunutta
silmänsä. Ei mutta –

Daniel nousee istumaan hiekan ja pikkukivien
keskelle –

tätäkö se on? todellakin? tätäkö? on kuolema?

Hän varjostaa silmiään. Kirkasta.

Aurinkoista. Mutta kamalan kylmää.

Hän on kivikkoisella hiekkarannalla, tuuli on raaka,
aurinko tosin paistaa mutta ei lämmitä. Ja kaiken
lisäksi alasti. Ei ihme että palelee. Hän siirtää katseensa
alemmas ja toteaa, että ruumis on yhä sama vanha
ruumis, samat huonot polvet.

Hän oli kuvitellut, että kuolema kiteyttäisi ihmisen,
riisuisi pois mätänevän lihan, kunnes kaikki olisi
keveää kuin pilvi.

Näköjään se minuus jonka kanssa ajautuu rannalle
on lopulta se sama, jonka hahmossa täältä on lähtenyt.

Jos olisin sen tiennyt, Daniel ajattelee, olisin
pitänyt huolen että lähden jo kahdenkymmenen tai
kahdenkymmenenviiden iässä.

Kaunis on kuolla.

Tai kukaties (hän ajattelee ja varjostaa kädellä
kasvojaan, jotta mahdolliset ulkopuoliset eivät

pahastuisi kun hän kaivaa nenäänsä eivätkä yrittäisi nähdä mitä sieltä löytyy – se on hiekkaa, aivan läheltä katsottuna kaunista, mikä värien kirjo jopa hienon hienoksi jauhautuneessa maailmassa; sitten hän pyyhkäisee sen pois sormistaan) kukaties tämä onkin minun kiteytynyt minuuteni. Jos niin on, niin kuolema on surkea pettymys.

Kiitos, kuolema, kun pääsin käymään. Suo anteeksi, mutta nyt täytyy lähteä takaisin elämään.

Hän nousee seisomaan. Se ei tee kipeää, ainakaan paljon.

No niin.

Kotiin. Mihin suuntaan?

Hän kääntyy puolittain ympäri. Meri, rantaviiva, hiekkaa, kiviä. Korkeaa heinää, dyynejä. Dyynien takana tasamaata. Tasamaan takana puita, metsän raja, koko matkan ympäri ja takaisin meren rantaan.

Meri on vieras ja tyyni.

Sitten hän oivaltaa kuinka poikkeuksellisen hyvin hänen silmänsä tänään näkevät.

Siis että – en erota vain metsikköä, en vain yksittäistä puuta, puun lehteä. Erotan jopa lehtiruodin, joka kiinnittää lehden puun oksaan.

Hän kykenee kohdistamaan katseensa joka ainoan dyyneillä huojuvan ruohonkorren päässä erottuvaan tähkylään, vähän niin kuin zoomaisi kameralla. Ja katsoiko hän juuri omaa kättään – ja näkikö hän pelkän selvästi hahmottuvan kätensä lisäksi kämmensyrjässä hiekkaa, mutta ei mitään

epämääräistä hiekkapölyä vaan useita erillisiä hiekanjyviä niin terävärajausina, että hän erottaa niiden reunat, ja kaiken lisäksi (käsi hapuilee otsaa) *ilman silmälaseja?*

Sillä lailla.

Hän puistelee hiekkaa pois jaloista, käsivarsista, rinnasta ja sitten käsistä. Hän katselee hiekanjyvien lentoa, kun ne pöllyävät hänestä ilmaan. Hän kumartuu ja kauhaisee kouransa täyteen hiekkaa. Ajatella. Noin monta.

Kuoro:

Niin monta maailmaa kouraan sain. Se hiekkaa on vain.

(Kertaus.)

Hän levittää sormensa haralleen. Hiekka valuu maahan.

Nyt, kun hän on taas jalkeilla, tulee nälkä. Voiko kuolleella olla nälkä? Tietenkin voi, ajatella vaikka niitä lukemattomia nälkäisiä haamuja, jotka ahmivat ihmisten sydämiä ja aivoja. Hän tekee täyskäännöksen meren suuntaan. Hän ei ole ollut veneessä yli viiteenkymmeneen vuoteen, eikä silloinkaan oikeassa veneessä, vaan jossain järkyttävässä baariviritelmässä, bilepaikassa joen rannalla. Hän käy taas istumaan hietikon pikkukiville, mutta kivet hiertävät hänen, hän ei halua käyttää sopimatonta kieltä, tuolla kauempana rannalla on tyttö, hiertävät kipeästi kuin, hän ei halua käyttää sopimatonta –

Tyttö?

Kyllä vain, ympärillään tyttöjen piiri, ja kaikki tanssivat jotain aaltoilevaa, kreikkalaisen näköistä tanssia. Tytöt ovat melko lähellä. Tulevat yhä lähemmäksi.

Tämä ei käy laatuun. Alastomuus nimittäin.

Sitten hän luo taas uusilla silmillään katseen siihen, missä hänen vanha ruumiinsa hetki sitten oli, ja hän tietää olevansa kuollut, hänen täytyy olla kuollut, hän on varmasti kuollut, sillä nyt hänen ruumiinsa näyttää erilaiselta kuin äsken, nyt se näyttää paremmalta, oikeastaan aika hyvältä ruumiiksi. Se on tutun näköinen, aivan niin kuin hänen oma ruumiinsa, mutta kauan sitten, kun se vielä oli nuori.

Lähistöllä on tyttö. Tyttöjä. Hänen lävitseen hulvahtaa raju pakokauhun ja häpeän aalto.

Hän syöksyy kohti korkeaa heinää kasvavia dyynejä (hän pystyy juoksemaan, juoksemaan kovaa vauhtia!), hän kurkistaa heinämättään takaa varmistaakseen ettei kukaan näe, ettei kukaan tule perässä, ja sitten taas matkaan (jälleen! edes hengästymättä) tasamaan poikki metsän suuntaan.

Metsä tarjoaa suojaa.

Ehkä sieltä löytyy myös jotain vartalon verhoksi. Mutta mikä riemu! Hän oli unohtanut miltä tuntuu – tuntea. Tuntea vaikkapa vain aavistus omasta paljaasta olemuksesta toisen ihmisen kauneuden läheisyydessä.

Edessä on pieni puurykelmä. Hän pujahtaa puiden lomaan. Oivallista, varjoisa maaperä, lehtien peittämä,

pudonneet lehdet hänen (komeiden, nuorten) jalkojensa alla ovat kuivia ja kiinteitä, ja puiden alimmilla oksilla hohtaa runsaasti vielä heleänvihreitä lehtiä, ja kas, hänen ihokarvansa ovat taas sysimustat käsivarsista ja rintakehästä nivusiin asti, missä karvoitus on paksua ja tuuheaa, ooh, eikä pelkästään karvoitus, kaikki on paksumpaa, katso vaikka.

Tämä on taatusti taivas.

Hän ei kuitenkaan halua herättää pahennusta, ei millään muotoa.

Hän voi valmistaa tänne vuoteen. Hän voi pysytellä täällä, kunnes kaikki valkenee ja totuus paljastuu. Paljas astuu. (Sanaleikit, köyhän miehen valuutta; vanha kunnon John Keats raukka, köyhä hän kyllä oli, mutta vanhaksi sitä miestä ei varsinaisesti voi sanoa. Syksyn runoilija, talvinen Italia, vielä muutama päivä ennen kuolemaansa hän jaksoi suoltaa sanaleikkejä vailla huolta huomisesta. Miesparka. Eikä huomista sitten tullutkaan.) Hän voi kasata näitä lehtiä päälleen lämmikkeeksi kun tulee yö, jos siis voi tulla yö kun on kuollut, ja jos se tyttö, tai ne tytöt, tulevat yhtään lähemmäs, hän voi mättää lehtiä koko kroppansa suojaksi ettei herätä pahennusta.

Säädyllyisesti.

Hän oli unohtanut että pyrkimyksessä olla loukkaamatta ketään on myös fyysinen puolensa. Nyt sisimpään hyökyvä säädyllyisyyden tunne oli suloinen, yllättävän samanlainen kuin voisi kuvitella seuraavan kun juo nektaria. Kun kolibrin nokka työntyy

kukintoon. Yhtä täyteläinen. Yhtä makoisa. Mikä rimmaa nektarin kanssa? Hän päättää ommella itselleen vihreän puvun puiden lehdistä ja – heti kun ajatus on pälkähtänyt hänen päähänsä, hänen käteensä ilmestyy neula ja jonkinlaista kullanväristä lankaa pikkuisella lankarullalla, katsopas vain. Hän siis on kuollut. Taatusti. Loppujen lopuksi on ehkä aika hienoa olla kuollut. Kuolema on täysin aliarvostettua meidän nykyisessä läntisessä maailmassamme. Jonkun pitäisi mennä kertomaan. Jonkun pitäisi paljastaa totuus. Joku pitäisi lähettää sinne, vaikka rämpimällä, missä se sitten onkin. Joku rahtari. Tohtori. Pihtari. Detektori. Projektori. Suurmestari. Festari. Senttari.

Hän nyppäisee vihreän lehden puun oksasta päänsä päältä. Sitten hän nyppäisee toisen lehden. Hän asettaa niiden reunat vastakkain. Hän ompelee lehdet kiinni toisiinsa siisteillä pistoilla – mitä ne nyt ovat, etupistoja? tikkipistoja? varsipistoja? Kappas vain. Hän osaa ommella. Toisin kuin eläessään. Kuolema. Yllätyksiä täynnä. Hän nostaa maasta lehtikasan. Käy istumaan, sovittaa reunat yhteen ja ompelee. Mieleen muistuu postikortti, jonka hän osti jostain kioskista Pariisin keskustasta 1980-luvun puolimaissa, se jossa oli pieni tyttö jossain kaupungin puistoista. Tyttö näytti siltä kuin olisi verhoutunut kuolleisiin lehtiin, valokuva oli mustavalkoinen, otettu pian sodan jälkeen, lapsi seisoj selin, verhoutuneena lehtiin, seisoj puistossa katsellen maahan pudonneita lehtiä ja edessä kohoavia puita. Kuva oli yhtäkaa järkyttävä ja

viekoitteleva. Pieni lapsi ja kuolleet lehdet, hirvittävän ristiriitaista, vähän niin kuin tyttö olisi pukeutunut ryysyihin. Ja toisaalta: ryysyt eivät olleet ryysyjä. Ne olivat lehtiä, joten kuvassa oli mukana myös magiaa ja muodonmuutoksen henkeä. Mutta taas toisaalta: kuva oli otettu pian sodan jälkeen, aikana jolloin maahan pudonneissa lehdistä leikkivä lapsi saattoi ensimmäisellä vilkaisulla tuoda mieleen vangitun ja surmatun lapsen (pelkkä ajatuskin viiltää) tai ehkä ydinpommin vaurioittaman lapsen, jonka verhona roikkuvat lehdet olivat kuin ryysyiksi silpoutunutta ihoa, ne roikkuivat velttona ikään kuin iho olisikin vain lehtiä.

Postikortin kuva oli siis viekoitteleva myös toisessa merkityksessä, se oli kuin kuva noutajasta, joka tulee viekoittelemaan sieluja toiseen maailmaan. Vain yksi kameran sulkimen räpsähdys (valokuvaajan nimi ei nyt muistu mieleen) ja lehtiin verhoutuneesta työstä tulee kaikkea tätä: surullinen, järkyttävä, kaunis, hauska, hirvittävä, synkeä, valoisa, hurmaava, peikkosatu, kansansatu, totuus. Proosallisempi totuus oli, että hän oli ostanut postikortin (Boubat! se oli kuvaajan nimi) vieraillessaan rakkauden pääkaupungissa jälleen yhden sellaisen naisen kanssa, jolta hän toivoi rakkautta mutta joka ei suostunut, no ei tietenkään, nainen oli nelissäkymmenissä ja hän yli kuusikymmentä, tai jos rehellisiä ollaan niin melkein seitsemänkymmentä, eikä hänkään sitä paitsi rakastanut naista. Aidosti. He olivat ikäerostakin riippumatta täysin epäsuhtainen pari,

sillä hän oli Pompidou-keskuksessa liikuttunut niin syvästi erään Dubuffetin maalauksen hurjuudesta, että oli riisunut kenkensä ja polvistunut maalauksen eteen osoittamaan kunnioitustaan, ja nainen, hänen nimensä oli Sophie jotakin, oli hävennyt ja sanonut myöhemmin taksissa matkalla lentokentälle, että mies oli liian vanha riisumaan kenkiään taidegalleriassa, edes modernissa.

Oikeastaan hän ei muista naisesta muuta kuin että lähetti tälle postikortin, mutta toivoi jälkeenpäin että olisi pitänyt sen itse.

Kortin taakse hän kirjoitti: *rakkain terveisin vanhalta lapselta.*

Hän etsii jatkuvasti sitä kuvaa.

Hän ei ole löytänyt sitä mistään.

Hän on aina katunut, ettei pitänyt sitä itse.

Katuuko vainaja? Onko vainajalla menneisyys? Eikö minuuden romuvarastosta pääse ikinä eroon?

Hän katsoo metsiköstä rantaviivaa ja merta.

Jaa-a, mikä tämä paikka sitten onkin, se on lahjoittanut minulle tämän erittäin tyylikkään vihreän takin.

Hän pukee takin ylleen. Se istuu hyvin ja tuoksuu lehtevältä ja raikkaalta. Hänestä tulisi hyvä räätäli. Hän on tehnyt jotakin itse, omin käsin. Äiti olisi vihdoinkin tyytyväinen.

Varjeltiin. Onko ihmisellä äiti myös kuoleman jälkeen?

Hän on pikkupoika ja kerää kastanjoita maasta puiden juurelta. Hän halkaisee kirkkaanvihreät,

piikikkäät kuoret ja poimii ruskeat, kiiltävät pähkinät vahaonkaloistaan. Hän kerää niitä lakkinsa täyteen. Hän vie ne kotiin äidille. Äiti on siellä uuden vauvan kanssa.

Daniel, älä ole hölmö. Ei sisko voi noita syödä. Ei niitä syö kukaan, ei edes hevonen, ihan liian karvaita.

Daniel Gluck, seitsemän vuotta, hyvissä vaatteissa – joista hänelle muistutetaan alinomaa ja sanotaan että hänellä on onnea, tässä maailmassa on monia joilla ei ole juuri mitään – katsoo hevoskastanjoita, joilla ei olisi ikinä pitänyt tahria hienoa lakkia, ja näkee kuinka niiden ruskea kiilto himmenee.

Karvaita muistoja, vielä kuolleenakin.

Kuinka lannistavaa.

Älä välitä. Pää pystyyn.

Hän nousee seisomaan. Hän on taas oma kunniallinen itsensä. Hän katselee ympärilleen, poimii maasta muutaman ison kiven ja pari kookasta karahkaa ja merkkää niillä oman metsikkönsä sisäänkäynnin, jotta löytää sinne takaisin.

Kirkkaanvihreässä takissaan hän astelee metsästä aukealle ja siitä rantaa kohti.

Mutta meri? Äänetön, niin kuin unessa.

Tyttö? Ei jälkeäkään. Piiritanssijat hänen ympärillään? Poissa. Mutta rantaan on huuhtoutunut ruumis. Hän menee katsomaan. Onko se hänen?

Ei. Se on joku kuollut.

Tämän kuolleen ihmisen vieressä on toinen kuollut ihminen. Ja sen takana toinen, ja jälleen toinen.

Hän tähyilee pitkin rantaa, vuoroveden tuomien
vainajien tummaa viivaa.

Jotkut ruumiista kuuluvat hyvin pienille lapsille.
Hän kumartuu katsomaan turvonnutta miestä,
jolla on lapsi, vain pieni vauva, vetoketjulla suljetun
takkinsa suojassa; vauvan avoin suu valuu merivettä,
sen kuollut pää lepää turvoksiin paisuneen miehen
rintaa vasten.

Kauempana on lisää väkeä. Niin kuin hietikolla
lojuvat, hekin ovat ihmisiä, mutta eläviä. Heillä on
aurinkovarjot. He lomailevat rannalla vähän matkan
päässä kuolleista.

Kuvaruudulta kuuluu musiikkia. Yksi näistä
ihmisistä työskentelee tietokoneella. Toinen istuu
varjossa lukemassa pikkuruista näyttöä. Yksi
torkkuu saman aurinkovarjon alla, ja yksi sivelee
aurinkovoidetta olkapäihinsä ja käsivarsiinsa.

Riemusta kiljuva lapsi juoksee mereen ja taas
takaisin väistellen isoja aaltoja.

Daniel Gluck katsoo kuolemasta elämään ja taas
takaisin kuolemaan.

Maailman murhe.

Siis yhä mukana maailman menossa.

Hän katsoo lehtitakkiaan, yhä vihreää.

Hän ojentaa käsivartensa, yhä ihmeellisen, nuoren.

Tämä uni ei jatku pitkään.

Hän tarttuu takin reunaan, yhteen lehteen. Hän
pitää siitä lujasti kiinni. Hän vie sen mukanaan jos
vain pystyy. Todisteeksi siitä missä on käynyt.

Mitä muuta hän voi viedä mukanaan?
Miten se kertosäe menikään?
Niin monta maailmaa
kouraani sain
se hiekkaa on vain

Syksy. Sumujen ja satoisuuden aika. Kaksi ystävästä, satavuotias Daniel ja vuonna 1984 syntynyt Elisabeth, pohtivat sekä tulevaa että mennyttä historiallisen kesän revittyä Yhdistyneen kuningaskunnan kahtia. Rakkaus on voitettu, rakkaus on menetetty. Toivo kulkee käsi kädessä toivottomuuden kanssa. Vuodenajat seuraavat toisiaan, kuten aina ennenkin.

KL 84.2

ISBN 978-952-352-133-9